

**Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine**

Evropska Banka za Obnovu i Razvoj

Koridor Vc

**Akcioni plan preseljenja
za autocestu na trasi Koridora Vc u
Federaciji Bosne i Hercegovine**

4. Okvir za naknade i preseljenje

Pripremio: Direkcija za izgradnju, upravljanje i održavanje autocesta u Federaciji Bosne i Hercegovine

SADRŽAJ

1	KLJUČNI PRINCIPI (NAČELA)	16
2	PRAVA NA NAKNADE	16
3	UPRAVLJANJE ŽALBAMA	17
4	MONITORING I EVALUACIJA	21
5	IMPLEMENTACIJA	22
5.1	AKCIONI PLANovi PRESELJENJA	22
5.2	ORGANIZACIONI ARANŽMANI ZA IMPLEMENTACIJU	22
5.3	RESURSI POTREBNI ZA IMPLEMENTACIJU NA NIVOU JIP	22
5.4	ARANŽMANI ZA FINANSIRANJE.....	23
	PRILOG 1 - NAKNADE	24
	PRAVO NA NAKNADE	24
	NAKNADE ZA ZEMLJIŠTE	24
	<i>Zamjensko zemljište</i>	24
	<i>Novčana naknada</i>	25
	<i>Eksproprijacija preostalog dijela imovine</i>	25
	NAKNADE ZA OBJEKTE	25
	<i>Stambeni objekti – zamjenske nekretnine</i>	25
	<i>Novčana naknada</i>	26
	POMOĆ ZA “RELOKACIJU” I SELIDBU	26
	<i>Pomoć za “relokaciju”</i>	26
	NAKNADE ZA POLJOPRIVREDNE KULTURE I ŠUMU	26
	<i>Jednogodišnje kulture</i>	26
	<i>Višegodišnje kulture</i>	26
	<i>Šuma</i>	27
	VRIJEME I ROKOVI PRUŽANJA NAKNADA.....	27
	NAKNADE ZA OČUVANJE MATERIJALA	27
	PRILOG 2 – POMOĆ RANJIVIM GRUPAMA STANOVNIŠTVA	24
	PRILOG 3 – INDIKATORI ZA MONITORING I EVALUACIJU	28
	PRILOG 4 – STRUKTURA AKCIONIH PLANOVA PRESELJENJA	30
	PRILOG 5 – ODGOVORNOSTI ZA IMPLEMENTACIJU	31

1 KLJUČNI PRINCIPI (NAČELA)

Vlada FBiH se obavezala na pridržavanje sljedećih ključnih principa u pogledu pružanja naknada i preseljenja u okviru Projekta Koridor Vc:

1. Preseljenje i pružanje naknada za osobe pod uticajem Projekta će biti provedeno u saglasnosti sa a) primjenjivom legislativom BiH/FBiH, prvenstveno Zakonom o eksproprijaciji, b) primjenjivim zahtjevima Evropske banke za rekonstrukciju i razvoj - EBRD (npr. operativna direktiva OD 4.30 Svjetske banke), te c) međunarodno prihvaćene dobre prakse,
2. Vlasnici i korisnici zemljišta pod uticajem Projekta u vrijeme referentnog datuma imaju pravo na naknadu ili pomoć, ukoliko im je rješenjem o eksproprijaciji priznato pravo na naknadu na sljedeći način:
 - Sva zakonita imovina će podlijezati procesu eksproprijacije u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji,
 - Bespravno izgrađeni objekti za koje je proces legalizacije uspješno okončan do donošenja rješenja o eksproprijaciji će biti predmet eksproprijacije u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji.
 - Nelegalno izgrađeni objekti koji se koriste kao stalni stambeni objekti a nisu legalizirani do donošenja rješenja o eksproprijaciji (čak i ako je proces legalizacije u toku ali nije završen), tretirat će se kao bespravno izgrađeni objekti i korisnicima neće biti isplaćena nikakva naknada. Za dokaz da se objekat koristi kao stambeni koristiće se prijava o mjestu prebivališta korisnika izdata od strane nadležnih organa. Međutim, Vlada FBiH može na prijedlog Federalnog ministarstva prometa i komunikacija donositi odluke o kompenzaciji za navedene slučajeve nelegalno izgrađenih stambenih objekata. .
 - Korisnicima bespravno izgrađenih stambenih objekata za koje Vlada Federacije BiH utvrdi da nemaju pravo nikakve naknade za bespravno izgrađeni objekat biće isplaćena pomoć za relokaciju u iznosu od 3000,00 KM. Korisnici će dobiti naknadu za svu drugu imovinu koju legalno posjeduju, pri čemu je svrha, u skladu sa zahtjevima politike EBRDa, da im se ne pogorša materijalna situacija.
 - Korisnici nelegalno izgrađenih stambenih objekata za odmor (vikendica) i nelegalno izgrađenih nestambenih objekata podliježu odredbama Zakona o eksproprijaciji i takvi predmeti neće biti upućivani Vladi Federacije na odlučivanje.
3. Za privremene uticaje koji se odnose na privremeno korištenje (zauzimanje) zemljišta, npr. u svrhe izgradnje, bit će pružene naknade,
4. Svaka naknada će biti u zamjenskoj vrijednosti, bilo putem zamjene sa drugom sličnom nekretninom (preferirana opcija) ili putem novčane naknade,
5. Izvori izdržavanja za osobe pod uticajem Projekta će biti ponovno uspostavljeni minimalno u ekvivalentnom obimu ili poboljšani gdje je to moguće,
6. U monitoring i evaluaciju aktivnosti pružanja naknada i preseljenja će biti uključeni nezavisni subjekti,
7. Osobe pod uticajem Projekta i nove zajednice u koje se takve osobe naseljavaju će biti angažirane, informirane i konsultirane tokom cijelog razvoja, implementacije i evaluacije Akcionog plana preseljenja (APP ili na Engleskom Resettlement Action Plan – RAP),
8. Referentni datum za utvrđivanje prava na naknade je momenat donošenja rješenja o eksproprijaciji od strane nadležnih organa navedenog u Zakonu o eksproprijaciji.
9. Zajmoprimac će financirati naknade za ekspropisane nekretnine, kao i troškove u vezi sa implementacijom aktivnosti preseljenja i smještaja.

2 PRAVA NA NAKNADE

Prava na naknade za različite kategorije domaćinstava koja za to ispunjavaju uslove i imovine u skladu sa postojećom legislativom FBiH rezimirana su u Tabeli 1. Tabela 2 prikazuje prava na naknade koja nisu utvrđena važećim pozitivnim propisima u FBiH. U Prilogu 1 su navedeni dodatni detalji u vezi sa pravima na naknade za sve kategorije pogođene imovine.

Tabela 1: Prava na naknade u skladu sa postojećom legislativom FBiH

Vrsta prava ili imovine pod uticajem Projekta	Zakonski okvir	Prava na naknade	Proces i specifični uslovi
Uknjižena zemljišna parcela sa stambenim objektom za koji je izdata građevinska dozvola	Zakon o eksproprijaciji	OPCIJA 1: PRESELJENJE UZ ZAMJENSKE NEKRETNINE Zamjenske nekretnine uključujući stambenu parcelu slične veličine i karakteristika, te stambeni objekat slične veličine i karakteristika ILI OPCIJA 2: NOVČANA NAKNADA Novčana naknada za parcelu i objekat prema zamjenskoj vrijednosti i Naknada za pokrivanje troškova selidbe	Prijenos vlasništva putem sporazumnog dogovora ili procesa eksproprijacije
Nestambeni objekat za koji je izdata građevinska dozvola, na uknjiženom zemljištu	Zakon o eksproprijaciji	Novčana naknada vlasniku objekta prema zamjenskoj (tržišnoj) vrijednosti i Novčana naknada za parcelu prema zamjenskoj vrijednosti	Prijenos vlasništva putem sporazumnog dogovora ili procesa eksproprijacije
Uknjižena poljoprivredna parcela	Zakon o eksproprijaciji	Obezbjedenje zamjenske poljoprivredne parcele slične veličine i karakteristika ili Novčana naknada prema zamjenskoj vrijednosti	Prijenos vlasništva putem sporazumnog dogovora ili procesa eksproprijacije Ako dio predmetne parcele pod uticajem Projekta iznosi 10% ili manje od ukupne površine poljoprivredne parcele, opcija zamjenske parcele neće biti na raspolaganju. Samo opcija novčane naknade će biti na raspolaganju. Ako je ostatak parcele nakon eksproprijacije njenog dijela neupotrebljiv, vlasnik polaže pravo na potpunu eksproprijaciju (cijele) parcele i naknadu u skladu sa time
Poljoprivredna parcela uknjižena na ime druge osobe (ne na ime korisnika)	Zakon o eksproprijaciji i Zakon o vlasničko-pravnim odnosima	Novčana naknada prema zamjenskoj vrijednosti za zemljište vlasniku zemljišta ili njegovim nasljednicima i Novčana naknada za bilo kakva unaprjeđenja (razvojne aktivnosti) vlasniku tih unaprjeđenja (primjenjivo na objekte navodnjavanja ili odvodnju, zasade višegodišnjih kultura, objekte, itd.)	Prijenos vlasništva putem sporazumnog dogovora ili procesa eksproprijacije
Jednodušnje poljoprivredne kulture (prinos)	Zakon o eksproprijaciji	Novčana naknada prema tržišnoj vrijednosti vlasniku kulture ukoliko ima dokaz o zakupodavnom odnosu sa vlasnikom zemljišta Novčana naknada vlasniku zemljišta po tržišnoj vrijednosti	Novčana naknada za kulturu će biti na raspolaganju jedino ako se godišnji prinos ne može ubrati ili požeti u toku raspoloživog roka

Vrsta prava ili imovine pod uticajem Projekta	Zakonski okvir	Prava na naknade	Proces i specifični uslovi
Višegodišnje poljoprivredne kulture	Zakon o eksproprijaciji	Novčana naknada po tržišnoj vrijednosti vlasniku poljoprivrednih kultura ukoliko ima dokaz o zakupodavnom odnosu sa vlasnikom zemljišta Novčana naknada vlasniku zemljišta po tržišnoj vrijednosti	
Poslovna djelatnost	Zakon o eksproprijaciji	Nekretnine podliježu naknadi prema proceduri eksproprijacije: Ranijem vlasniku eksproprisane poslovne prostorije u kojoj je obavljao poslovnu djelatnost korisnik eksproprijacije dužan je prije rušenja poslovne prostorije osigurati drugu odgovarajuću prostoriju u vlasništvu.	
Šumsko zemljište	Zakon o eksproprijaciji	Vlasniku zemljišta novčana naknada prema tržišnoj vrijednosti parcele i Novčana naknada vlasniku drveta prema tržišnoj vrijednosti izgubljenog drveta	Prijenos vlasništva putem sporazumnog dogovora ili procesa eksproprijacije

Tabela 2: Naknade koje možda nisu obuhvaćene postojećim propisima

Vrsta prava ili imovine pod uticajem Projekta	Prava na naknade	Proces	Specifični uslovi koji možda nisu obuhvaćeni postojećim propisima
Upisana parcela sa stambenom jedinicom bez građevinske dozvole, koju je izgradio vlasnik parcele	<p>Pod uslovom da se uspješno provede proces legalizacije: OPCIJA 1: PRESELJENJE UZ ZAMJENSKE NEKRETNINE Zamjenska imovina uključujući stambenu parcelu slične veličine i karakteristika i stambenu jedinicu slične veličine i karakteristika (zamjenska nekretnina) i parcelu koja se nalazi uz imovinu i Pomoć za selidbu ILI OPCIJA 2: NOVČANA NAKNADA Novčana naknada i za parcelu i za stambenu jedinicu po zamjenskoj (tržišnoj) vrijednosti i Pomoć za selidbu</p>	<p>Nakon uspješno okončanog postupka legalizacije do donošenja rješenja o eksproprijaciji može se vršiti eksproprijacija</p>	<p>- pomoć za selidbu</p>
Stambena jedinica izgrađena bespravno na parceli koja je u vlasništvu nekog drugog lica	<p>Pod uslovom da se uspješno provede proces legalizacije: Novčana naknada po tržišnoj vrijednosti vlasniku objekta i Pomoć za selidbu vlasniku objekta i Novčana naknada po tržišnoj vrijednosti za parcelu vlasniku i/ili nasljednicima vlasnika parcele</p>	<p>Nakon uspješno okončanog postupka legalizacije do donošenja rješenja o eksproprijaciji može se vršiti eksproprijacija</p>	<p>- - pomoć za selidbu</p>
Stambena jedinica izgrađena bespravno na parceli koja je u javnom vlasništvu	<p>Pod uslovom da se uspješno provede proces legalizacije: Novčana naknada po tržišnoj vrijednosti objekta, vlasniku objekta i Pomoć za selidbu vlasnika objekta</p>	<p>Nakon uspješno okončanog postupka legalizacije do donošenja rješenja o eksproprijaciji može se vršiti eksproprijacija</p>	<p>- pomoć za selidbu</p>
Nestambeni objekti bez građevinske dozvole na uknjiženom zemljištu	<p>Pod uslovom da se uspješno provede proces legalizacije: Novčana naknada po tržišnoj vrijednosti za objekat – vlasniku objekta i Novčana naknada po tržišnoj vrijednosti za parcelu</p>	<p>Nakon uspješno okončanog postupka legalizacije do donošenja rješenja o eksproprijaciji može se vršiti eksproprijacija</p>	

Vrsta prava ili imovine pod uticajem Projekta	Prava na naknade	Proces	Specifični uslovi koji možda nisu obuhvaćeni postojećim propisima
Bespravno izgrađeni nestambeni objekat na parceli koja je u vlasništvu nekog drugog lica	Pod uslovom da se uspješno provede proces legalizacije: Novčana naknada po tržišnoj vrijednosti za objekat vlasniku objekta i Novčana naknada po tržišnoj vrijednosti za parcelu vlasniku parcele i/ili njegovim nasljednicima	Nakon uspješno okončanog postupka legalizacije do donošenja rješenja o eksproprijaciji može se vršiti eksproprijacija	
Bespravno izgrađeni nestambeni objekti na parceli koja je u javnom vlasništvu	Pod uslovom da se uspješno provede proces legalizacije: Novčana naknada po tržišnoj vrijednosti za objekat vlasniku objekta	Nakon uspješno okončanog postupka legalizacije do donošenja rješenja o eksproprijaciji može se vršiti eksproprijacija	

Pod uspješno provedenim procesom legalizacije podrazumijeva se ona legalizacija bespravno izgrađenih objekata koja je uspješno okončana do donošenja rješenja o eksproprijaciji.

Za sve slučajeve koji su u suprotnosti sa važećom zakonskom regulativom koja reguliše ove postupke, a koji se traže direktivama EBRD-a u skladu sa potpisanim ugovorom o zajmu odlučivat će Vlada FBiH na prijedlog Federalnog ministarstva prometa i komunikacija. Vlada FBiH neće odlučivati u onim slučajevima kada je u pitanju stambeni objekat koji nije namjenjen za trajno stanovanje tačnije kada se radi o bespravno izgrađenim stambenim vikend objektima.

Pored gore navedenih prava na naknade, ugrožene (ranjive) kategorije stanovništva pod uticajem Projekta će dobiti dodatnu pomoć, u zavisnosti od procjene njihovog individualnog slučaja. Detalji su dati u Prilogu 2.

3 ŽALBENI POSTUPAK

Poštovat će se slijedeći principi:

- Protiv rješenja o eksproprijaciji dopuštena je žalba o kojoj odlučuje Federalna uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove
- Žalba se predaje prvostepenom organu koji je donio rješenje o eksproprijaciji (općina)
- Rok za podnošenje žalbe je 15 dana
- Na sve žalbe će se odgovoriti i biti će obrađene u zakonskom roku od 30 dana
- Protiv rješenja drugostepenog organa može se pokrenuti upravni spor tužbom kod kantonalnog suda u roku od 30 dana od dana prijema ovog rješenja
- Sastavni dio svakog rješenja je pouka o pravnom lijeku
- Ako se ne postigne sporazum o naknadi u roku od dva mjeseca od dana pravomoćnosti rješenja o eksproprijaciji općinska služba za upravu dostavit će, bez odlaganja, pravomoćno rješenje o eksproprijaciji sa svim spisima nadležnom sudu na čijem području se nalazi eksproporisana nekretnina.
- Ako općinska služba za upravu u određenom roku ne postupi prema gore navedenom, raniji vlasnik i korisnik eksproprijacije mogu neposredno se obratiti nadležnom sudu radi određivanja naknade.
- U odnosu na Zakon o eksproprijaciji supsidijarna je primjena Zakona o upravnom postupku, tako da se žalbeni postupak provodi po Zakonu o upravnom postupku.
- U slučaju rješavanja nastalih sporova koji se nisu mogli riješiti direktnim dogovorom strana primjenjivaće se medijacija kao dobvoljni način vansudskog rješavanja sporova. Federalna direkcija za autoceste će angažirati treću stranu, nepristrasnog medijatora koji će biti obavješten o svakom spornom slučaju.
- Nadležni sud po službenoj dužnosti u vanparničnom postupku odlučuje o visini naknade za eksproporisanu nekretninu.
- Postupak za određivanje naknade za eksproporisanu nekretninu je hitan. Postupak se mora završiti što prije, a najkasnije u roku od 30 dana od dana pokretanja postupka pred sudom..
- Protiv rješenja suda o utvrđivanju naknade dozvoljena je posebna žalba.

4 MONITORING I EVALUACIJA

Proces monitoringa i evaluacije se zasniva na slijedećim principima:

- Bit će uspostavljen program internog monitoringa koji obuhvata:
 - o Monitoring ulaznih parametara i aktivnosti koji mjeri da li su ulazni parametri dostavljeni u roku koji je preciziran u Akcionom planu preseljenja ili u Okviru za naknade i preseljenje.

- Monitoring izlaznih parametara i aktivnosti, koji mjeri direktne mjerljive rezultate ulaznih podataka, kao što je npr. broj ljudi koji dobiju naknadu ili pohađaju obuku za ponovno uspostavljanje izvora izdržavanja.
- Nezavisna revizija od strane „trećih lica“ za nadgledanje ispunjavanja zahtjeva projekta te da li je implementacija pojedinih aktivnosti u skladu sa politikom finansijera. Ova vrsta monitoringa se vrši svakih šest mjeseci u toku aktivnog rada na preseljenju i uključuje zaključnu reviziju (preispitivanje) koja će se provesti 2 do 3 godine nakon završetka aktivne faze rada na preseljenju. Monitoring poštivanja politika će rezultirati nezavisnim izvještajima za FEDA-u. Evaluaciju, monitoring i reviziju postupka kao i izvještavanje EBRD-u će vršiti Konsultant izabran od strane EBRD-a za konsultantske usluge za realizaciju projekta.

U prilogu 3 su navedeni detalji koji se odnose na monitoring i evaluaciju minimalnih Ključnih indikatora uspješnosti.

5 IMPLEMENTACIJA

5.1 AKCIONI PLANOVI PRESELJENJA

Akcioni planovi preseljenja (APP) će biti izrađeni prije početka implementacije aktivnosti preseljenja i pružanja naknada. APP će biti pripremljeni za svaki pojedinačni segment (komponentu) Koridora Vc i bit će objavljeni (dati na uvid javnosti) uz uključivanje informacija opisanih u Prilogu 4.

Za svaku komponentu, izrada APP i Elaborata eksproprijacije prema Članu 16 Zakona o eksproprijaciji bit će obuhvaćeni jednim ugovorom za podugovarače.

5.2 ORGANIZACIONI ARANŽMANI ZA IMPLEMENTACIJU

U skladu sa Zakonom o eksproprijaciji, kao i iz praktičnih razloga, odgovornosti (nadležnosti) će biti raspodijeljene između Jedinice za implementaciju Projekta (JIP) pri Direkciji za autoceste FBiH te Općina. Prilog 5 opisuje raspodjelu odgovornosti između ova dva subjekta prema listi zadataka potrebnih za implementaciju Okvira za preseljenje

5.3 RESURSI POTREBNI ZA IMPLEMENTACIJU NA NIVOU JIP

Jedinica za implementaciju projekta (JIP) oformljena unutar Direkcije za izgradnju, upravljanje i održavanje autocesta FBiH će odrediti Koordinatora za pružanje naknada i preseljenje koji će biti dužan izvještavati Koordinatora cjelokupnog Projekta, u cilju osiguranja pravovremenog provođenja identificiranih aktivnosti. Također, JIP će zaposliti dva stručnjaka koji će raditi pod nadzorom Koordinatora za naknade i preseljenje (koji će im biti pretpostavljen).

- Jedan stručnjak nadležan za koordiniranje aktivnosti eksproprijacije i preseljenja direktno sa Općinama koje su obuhvaćene
- Jedan stručnjak nadležan za aktivnosti po pitanju ranjivih grupa stanovništva te za monitoring i evaluaciju

Pomoćno osoblje (sekretarice i sl.) će biti dostupno ovim stručnjacima prema potrebi.

5.4 ARANŽMANI ZA FINANSIRANJE

Zajmoprimac će financirati naknade za eksproprijaciju kao i troškove u vezi sa implementacijom aktivnosti preseljenja i smještaja. U budžetu Direkcije za autoceste FBiH treba biti posebna stavka namijenjena za aktivnosti vezane za pružanje naknada i preseljenja u okviru Projekta Koridor Vc. Ovom stavkom trebaju biti obuhvaćeni sljedeći troškovi:

- Eksproprijacija predmetnih nekretnina (prema Članu 24 Zakona o eksproprijaciji, obaveza FEDA-e je dostavljanje dokaza da su potrebna sredstva osigurana i položena).
- Sudski procesi vezani za eksproprijaciju
- Pomoć za selidbu za pogođena domaćinstva koja na to imaju pravo
- Pomoć pogođenom ranjivom stanovništvu,
- Naknade za jednogodišnje poljoprivredne kulture/prinos,
- Naknade za višegodišnje poljoprivredne kulture/prinos,
- Troškovi vezani za aktivnosti koordinacije, implementacije, monitoringa i evaluacije pružanja naknada i preseljenja.

Vodiće se posebna evidencija (koja podliježe reviziji) novaca utrošenih iz ove stavke budžeta za aktivnosti vezane za pružanje naknada i preseljenja, u skladu sa pravilima javnog računovodstva na snazi u FBiH.

PRILOG 1 - NAKNADE

PRAVO NA NAKNADE

Pravo na naknade će biti zasnovano na sljedećem:

- Elaborat eksproprijacije (2008.) izrađen u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji za imovinu koja podliježe eksproprijaciji, zasnovano na katastarskim podacima na nivou općina,
- Cenzus (popis) proveden u toku 2008. za potrebe izrade ovog dokumenta Okvir za naknade i preseljenje, te
- Dodatna istraživanja od strane općina, naročito u slučajevima gdje je imovina uknjižena, ali uknjiženo ime vlasnika ne odgovara stvarnoj vlasničkoj situaciji.

U slučaju neslaganja između katastarskih podataka i stvarne situacije vlasništva na terenu, općine su dužne da riješe te vrste neslaganja, prema Članu 27 Zakona o eksproprijaciji FBiH. Ovo se posebno odnosi na slučajeve gdje podaci u katastru nisu ažurirani nakon smrti registrovanih vlasnika.

Propisi o legalizaciji nezakonitih objekata izgrađenih bez dozvole, i objekata koji su privremenog karaktera potpadaju u nadležnost kantona. Ovi propisi ili odluke utvrđuju uslove i procedure za legalizaciju bespravno sagrađenih ili privremenih objekata. Proces legalizacije uključuje sljedeće korake:

- Zahtjev za legalizaciju od strane vlasnika u određenom roku koji kanton propiše (uobičajeno 1 godina)
- Razmatranje od strane općinskih i kantonalnih tijela zaduženih za prostorno uređenje i građevinarstvo
- Odluka o dodatnoj urbanističkoj saglasnosti
- Odluka o građevinskoj dozvoli i upotrebnoj dozvoli u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju.

NAKNADE ZA ZEMLJIŠTE

Zamjensko zemljište

U skladu sa Zakonom o eksproprijaciji, gdje god je to moguće, naknada za zemljište će biti ponuđena u obliku zamjenske nekretnine koja će "...vlasniku...omogućiti približno iste uvjete korištenja"¹. Pod "istim uvjetima korištenja" porazumijeva se da su zadovoljeni sljedeći kriteriji:

- Prihvatljivost vlasniku/poljoprivredniku pod uticajem Projekta,
- Približno ista veličina zemljišta (plus/minus 10%),
- Sličan ili bolji poljoprivredni potencijal (plodnost, nagib, oblik parcele, izloženost sunčevoj svjetlosti),
- Lokacija na razumnoj udaljenosti ("razumna udaljenost" će varirati u zavisnosti od opreme koju poljoprivrednik posjeduje, veličine i lokacije eksproprijirane parcele i ostale poljoprivrednikove zemljišne imovine – kao generalna vodilja, razumna udaljenost bi obično trebala biti manja od 5 km).

U slučajevima gdje se ekspropirira samo 10% ili manje od ukupne površine poljoprivredne parcele, neće biti predložena zamjenska nekretnina nego samo novčana naknada.

U skladu sa uslovima sticanja prava opisanim u tabelama prava na naknade (tabela 1 i 2), naknada za poljoprivredne kulture će biti pružena odvojeno od naknade za zemljište prema aranžmanima za poljoprivredne kulture opisanim u nastavku.

¹ Član 45 Zakona o eksproprijaciji: "Naknada za ekspropiriranu nekretninu određuje se, po pravilu, davanjem druge odgovarajuće nekretnine koja odgovara visini tržišne vrijednosti nekretnine koja se ekspropirira u istoj općini ili gradu, kojom se vlasniku nekretnine koja se ekspropirira omogućavaju približno isti uvjeti korištenja kakve je imao koristeći tu nekretninu."

U slučajevima gdje vlasniku zemljišta pod uticajem Projekta zamjenske nekretnine ne mogu biti ponuđene zato što na razumnoj udaljenosti nema odgovarajućeg poljoprivrednog zemljišta ili ono vlasniku zemljišta pod uticajem Projekta nije prihvatljivo, naknada se određuje u novcu u visini tržišne vrijednosti.

Novčana naknada

U slučaju da je novčana naknada preferirana opcija, tržišna vrijednost zemljišta se određuje putem vještaka i to na sljedeći način:

- Utvrđivanje tri nedavne (u periodu manjem od zadnjih 6 mjeseci) transakcije parcela sličnih karakteristika u predmetnom području,
- Računanje prosječne cijene po kvadratnom metru za ove tri transakcije, koja će se zatim koristiti kao predložena tržišna vrijednost za ekspropiriranu parcelu.

U slučaju da se samo manja ili parcela manjeg potencijala može identificirati i ponuditi kao naknada, razlika između vrijednosti parcele koja je predmet eksproprijacije i zamjenske parcele će se utvrditi i isplatiti. Ovo će zahtijevati utvrđivanje vrijednosti i parcele koja je predmet eksproprijacije i zamjenske parcele, kako bi se mogla izračunati razlika vrijednosti. Utvrđivanje vrijednosti će biti provedeno u skladu sa prethodno navedenim. Ako je razlika u vrijednosti manja od 10%, neće biti plaćena novčana naknada za izmirenje razlike.

Eksproprijacija preostalog dijela imovine

U slučajevima eksproprijacije dijela poljoprivrednog ili stambenog zemljišta, gdje se ocijeni da ostatak parcele nije prikladan za dalju poljoprivrednu ili drugu upotrebu, vlasnik zemljišta će imati pravo da zahtijeva eksproprijaciju cijele parcele prema odredbama člana 11 Zakona o eksproprijaciji FBiH. Takvi slučajevi će biti pojedinačno razmotreni od strane općine, pri čemu će se primijeniti sljedeći kriteriji za ocjenu prikladnosti za dalju poljoprivrednu i stambenu upotrebu:

- da li ima privredni interes da koristi preostali dio nekretnine
- da li je onemogućena ili bitno pogoršana njegova dotadašnja egzistencija
- da li mu je onemogućeno normalno korištenje preostalog dijela nekretnine

NAKNADA ZA OBJEKTE

Stambeni objekti – zamjenske nekretnine

Prema Zakonu o eksproprijaciji FBiH, korisnik eksproprijacije je dužan predložiti kao prvu opciju sličnu zamjensku imovinu.

I za stambenu parcelu i za stambeni objekat se daju zamjene u vidu nekretnina sličnih karakteristika u istom području. Zamjenske nekretnine će za potrebe Projekta biti utvrđene identifikacijom postojećih nekretnina u blizini. U mogućoj mjeri, zamjenske nekretnine će zadovoljavati sljedeće kriterije:

- Ista površina parcele,
- Kuća slične veličine i standarda, uključujući pristup javnim komunalnim mrežama (vodovod, kanalizacija, elektroenergetska mreža, gasovod, telefonska mreža),
- Razumna udaljenost od nekretnine koja je predmet eksproprijacije, sa sličnim potencijalom u pogledu izvora izdržavanja (pristup zaposlenju ili poljoprivredi).

Ukoliko se vlasnicima nekretnina u postupku eksproprijacije nude zamjenske nekretnine manje veličine ili lošijih karakteristika, razlika u vrijednosti će se predmetnim domaćinstvima isplatiti prema proračunu sličnom onom prethodno opisanom za naknadu za zemljište. Tamo gdje se za fizički iseljeno domaćinstvo ne može predložiti adekvatna zamjenska nekretnina zato što takva nije raspoloživa, naknada se određuje u novcu u visini tržišne vrijednosti nekretnine.

Novčana naknada

U slučajevima gdje pogođeno domaćinstvo izabere novčanu naknadu umjesto zamjenskih nekretnina ili gdje se ne može osigurati prikladna zamjenska nekretnina, potrebno je za stambene objekte dati novčane kompenzacije. Principi primjenjivi kod utvrđivanja zamjenske vrijednosti su isti kao što je opisano prethodno u dijelu za zemljište: utvrdit će se najmanje tri nedavne transakcije uporedivih nekretnina u datom području s ciljem daljeg korištenja kao reference za računanje cijena, uzimajući u obzir i vrijednost zemljišta i objekata. Ovaj proces će biti dokumentiran. Za nestambene objekte će biti pružena novčana naknada prema zamjenskoj vrijednosti.

POMOĆ ZA SELIDBU

Pomoć za selidbu

Pomoć za selidbu ima za cilj da se pokriju troškovi preseljenja ličnih stvari i namještaja. Ova pomoć će biti pružena sljedećim kategorijama osoba pod uticajem Projekta:

- vlasnicima bespravno izgrađenih objekata koji dobiju negativan odgovor od Vlade FBiH

Korisnik eksproprijacije će za troškove preseljenja i smještaja za gore označenu kategoriju obezbjediti sredstva u iznosu od 3 000, 00 KM.

NAKNADA ZA POLJOPRIVREDNE KULTURE I ŠUMU

Jednogodišnje kulture

Eksproprijacija i “ulazak na zemljište” će generalno biti provedeni u fazama tako da bilo kakve preostale jednogodišnje kulture, neovisno od stadija razvoja, mogu biti ubrane ili požete prije nego se zemljište oduzme prethodnom vlasniku ili korisniku. Za godišnje prinose ubrane prije zaposjedanja zemljišta od strane korisnika eksproprijacije neće biti isplaćena naknada.

Za jednogodišnje kulture koje se ne mogu ubrati prije zaposjedanja zemljišta ili kulture koje budu oštećene građevinskim radovima bit će pružena naknada prema punoj tržišnoj vrijednosti. Potrebno je uzeti u obzir nedavne podatke o cijenama poljoprivrednih kultura na kantonalnom i općinskom nivou, tamo gdje takvi podaci postoje i nisu stariji od šest mjeseci. Ukoliko takvi podaci ne postoje, potrebno je provesti posebnu analizu tržišnih cijena u okviru izrade detaljnog Akcionog plana preseljenja (RAP), kako bi se utvrdile tržišne vrijednosti glavnih kultura za koje se pružaju naknade, te izradila tabela sa cijenama svih glavnih kultura na datom području. Ovi podaci će biti ažurirani svakih šest mjeseci.

Višegodišnje kulture

Računanje pune zamjenske vrijednosti zahtijeva razmatranje ne samo godišnjeg prinosa plodova, nego i troškova ponovne uspostave plantaže (sadnice, priprema tla, đubrivo, ostalo), kao i prihoda izgubljenog u toku perioda potrebnog da se ponovno postigne prinos.

Visina naknada će biti izračunata prema principu pune zamjenske vrijednosti, zasnovano na sljedećem:

Ako je:

V :	Prosječna tržišna vrijednost jednogodišnjeg prinosa jednog stabla
D :	Prosječna dužina perioda u godinama potrebnog da se dobije odraslo stablo sposobno da daje prinos
C _P :	Cijena sadnje (sadnice, priprema tla, početno đubrenje)
C _L :	Cijena rada potrebnog za održavanje u toku perioda dostizanja prethodnog prinosa

Visina naknade C za jedno stablo se određuje prema sljedećoj formuli:

$$C = V \times D + C_P + C_L$$

Jedinična visina naknade C po stablu se zatim primjenjuje na cijelu parcelu, uzimajući pri tom u obzir ili prosječnu gustinu sadnje ili tačan broj živih stabala.

Tržišne vrijednosti prinosa za svaku od uobičajenih voćki u datom području će biti analizirane i navedene u tabelama sa cijenama za svaki Akcioni plan preseljenja (RAP). U RAP-ovima će visine naknada biti prikazane za četiri stadija razvoja voćke:

- Sadnica,
- Mlada voćka bez prinosa,
- Mlada voćka sa prinosom,
- Zrela voćka.

Šuma

Zamjenska vrijednost je tržišna vrijednost posječenih stabala (drvne građe). Ako pogođena komercijalna šuma ne može biti posječena prije zaposjedanja zemljišta, bit će data kompenzacija na sličnom principu kao što je prezentirano prethodno u dijelu za jednogodišnje kulture, uzimajući u obzir tržišnu vrijednost izgubljene drvne građe.

VRIJEME I ROKOVI PRUŽANJA NAKNADA

Naknade će u pravilu uvijek biti pružene prije izlaska na zemljište, odnosno ulaska u posjed. U pravilu, primaocima naknada će biti dat rok od najmanje tri mjeseca da napuste/isprazne imovinu, osim ako je drugačije navedeno u ugovoru između vlasnika imovine i korisnika eksproprijacije. Izuzetno, Vlada FBiH može na zahtjev korisnika eksproprijacije koji je iznio valjane razloge za potrebu hitnog stupanja u posjed nekretnine riješiti da mu se ta nekretnina preda u posjed prije pravosnažnosti rješenja, odnosno konačnosti rješenja o eksproprijaciji ako utvrdi da je to neophodno zbog hitnosti slučaja ili da bi se otklonila znatnija šteta.

NAKNADNO OČUVANJE MATERIJALA

Neće biti dozvoljeno naknadno očuvanje (“spašavanje”) materijala sa već ekspropirane imovine.

PRILOG 2 – POMOĆ RANJIVIM GRUPAMA STANOVNIŠTVA

Ranjivo stanovništvo su grupe ljudi pod uticajem projekta koji po spolu, etničkoj pripadnosti, starosti, fizičkom ili mentalnom hendikepu, ekonomskom stanju ili društvenom statusu mogu biti više ugroženi preseljenjem koje uvjetuje Projekat nego druge grupe stanovništva, te mogu imati ograničen pristup i mogućnost dobijanja pomoći prilikom preseljenja.

Ranjive grupe stanovništva uključuju između ostalog:

- Hendikepirane osobe, mentalno ili fizički
- Osobe sa ozbiljnim oboljenjima, naročito HIV/AIDS i drugim hroničnim bolestima
- Starije osobe, posebno ako žive same
- Domaćinstva čije su glave djeca
- Domaćinstva sa ženskom glavom obitelji i koja žive sa ograničenim finansijskim mogućnostima,
- Domaćinstva sa ograničenim, minimalnim prihodima ili bez prihoda
- Udovice i/ili siročad

Izbjeglance i raseljena lica ostvaruju svoja prava na osnovu Zakona o raseljenim licima FBiH, koji se provodi na nivou Federacije BiH od strane Ministarstva za raseljena lica i izbjeglice i kroz nadležne institucije.

Pomoć ranjivim grupama stanovništva uključuje slijedeće aktivnosti, zavisno od analize individualnih slučajeva, uz podršku socijalnih radnika iz nadležne općine:

- Pomoć u toku procesa kompenzacije i preseljenja:
 - o U toku cenzusa (popisa)
 - o Individualni sastanci u cilju pojašnjavanja prava na naknadu
 - o Posebni „paketi“ za preseljenje
 - o Proces isplate naknade (osigurati da dokumenti koji se tiču naknade budu razumljivi, te da će ranjive osobe moći naplatiti čekove i sl.).
 - o Osiguranje novca nakon isplate (npr. stavljanjem na bankovni račun) u cilju sprječavanja krađe ili nenamjenskog korištenja novca
- Pomoć u toku selidbe:
 - o Selidba ličnih stvari
 - o Očuvanje, transport i/ili prodaja materijala iz starog objekta
 - o Prevoz članova domaćinstva uz medicinsku pomoć, ako je potrebna
 - o Ulazak u novi posjed (stan)
- Pomoć nakon preseljenja:
 - o Savjetovanje po pitanju porodice, zdravlja, upravljanja novcem i ponovne uspostave izvora izdržavanja,
 - o Provjera da li postoje mreže solidarnosti i podrške na koje su ranjive osobe računale i da li su ponovno uspostavljene, a ako nisu primjena mjera da budu uspostavljene radi pomoći u vidu hrane, zdravstvenih pregleda i sl.
 - o Po potrebi zdravstvena i medicinska njega u kritičnim periodima ili uključenje ranjivih osoba u šemu zdravstvenog osiguranja
 - o Prioritet za kurseve obuke za poboljšanje mogućnosti zaposlenja, te prioritet kod zaposlenja gdje je moguće.

PRILOG 3 – INDIKATORI ZA MONITORING I EVALUACIJU

Veći broj indikatora koje treba pratiti, bilo interno ili eksterno, detaljno je obrađen u potpunom dokumentu Okvir za naknade i preseljenje. Među njima će sljedeći ključni indikatori uspješnosti biti predmet monitoringa:

Indikator	Izvor informacija	Frekvencija mjerenja (praćenja)
Ulazni indikatori		
Ukupna potrošnja sredstava za naknade i preseljenje	Finansijski podaci	Kvartalno
Broj stalno zaposlenih koji se bave preseljenjem i kompenzacijom, uključujući podjelu na unutarnje i vanjske saradnike te podjelu po stručnoj spremi	Odjel za ljudske resurse	Kvartalno
Broj osoba pod uticajem Projekta po kategorijama	Upravljanje žalbama i cenzus	Kvartalno
Izlazni indikatori		
Broj stambenih objekata čija izgradnja je započeta u datom vremenskom periodu	Izgradnja	Mjesečno
Broj stambenih objekata izgrađenih u datom vremenskom periodu	Izgradnja	Mjesečno
Broj osoba pod uticajem Projekta koje su se preselile u nove stambene objekte u datom vremenskom periodu	Sistem za upravljanje podacima	Mjesečno
Indikatori rezultata (ishoda)		
Broj otvorenih žalbi i trend	Sistem za upravljanje podacima	Kvartalno
Prosječno vrijeme isplate naknade	Mjeriti vrijeme između dogovora o naknadi i isplate	Kvartalno
Da li je naknada isplaćena u cijelosti prema zamjenskoj vrijednost? Da li je naknada prilagođena da obuhvati porast u cijenama nekretnina?	Poređenje pregleda tržišta sličnim nekretninama sa isplaćenim naknadama. Ispitivanje da li su dobitnici naknada bili u stanju kupiti sličnu nekretninu	Godišnje
Korištenje naknade	Za šta je korišten novac od naknade? Anketa obuhvaćenih domaćinstava	Godišnje
Zadovoljstvo novim smještajem	Anketa zadovoljstva svih obuhvaćenih domaćinstava	Godišnje
Prihod	Da li su prihodi obnovljeni? Anketa zanimanja i prihoda prema slojevitom uzorku obuhvaćenih osoba na koje je Projekat uticao te poređenje iste sa nultim stanjem	Godišnje i pri završnoj reviziji

PRILOG 4 – STRUKTURA AKCIONIH PLANOVA PRESELJENJA

- 1 OBIM I SVRHA AKCIONOG PLANA PRESELJENJA
- 2 OPIS PROJEKTA I POTENCIJALNI UTICAJI PROJEKTA
- 3 ZAKONSKI OKVIR
- 4 CILJEVI, PRINCIPI (NAČELA) I PROCESI
 - 4.1 CILJEVI I PRINCIPI (NAČELA)
 - 4.2 PREGLED CJELOKUPNOG PROCESA
- 5 IMOVINA POD UTICAJEM, STANOVNIŠTVO POD UTICAJEM I PRAVA NA NAKNADE
 - 5.1 CENZUS/POPIS IMOVINE I DOMAĆINSTAVA POD UTICAJEM PROJEKTA, ELABORAT EKSPROPRIJACIJE
 - 5.2 ISPITIVANJE/ANALIZA NULTOG SOCIO-EKONOMSKOG STANJA
 - 5.3 ZEMLJIŠTE POD UTICAJEM PROJEKTA
 - 5.4 OBJEKTI POD UTICAJEM PROJEKTA
 - 5.5 POSLOVNE DJELATNOSTI
 - 5.6 STANOVNIŠTVO
 - 5.7 PRAVO NA NAKNADU
 - 5.7.1 Pravo na naknadu
 - 5.7.2 Matrica (tabela) prava na naknadu
- 6 PRESELJENJE I NAKNADE
 - 6.1 METODE ZA PROCJENU IMOVINE POD UTICAJEM PROJEKTA
 - 6.2 ZAMJENSKE NEKRETNINE
 - 6.3 NOVČANE NAKNADE
 - 6.4.1 Visine naknade
 - 6.4.2 Način isplate
- 7 JAVNE KONSULTACIJE I OBJAVLJIVANJE/DOSTUPNOST DOKUMENTA
 - 7.1 GLAVNI REZULTATI KONSULTACIJA IZVRŠENIH U TOKU IZRADE APP
 - 7.2 OBJAVLJIVANJE/DOSTUPNOST DOKUMENTA
- 8 MEHANIZAM ZA UPRAVLJANJE ŽALBAMA
- 9 RANJIVE GRUPE STANOVNIŠTVA
 - 9.1 IDENTIFIKACIJA RANJIVIH GRUPA
 - 9.2 POTENCIJALNE AKTIVNOSTI U CILJU POMOĆI RANJIVIM GRUPAMA
- 10 MONITORING I EVALUACIJA
- 11 ODGOVORNOSTI ZA PROVOĐENJE I FINANSIRANJE
 - 11.1 ODGOVORNOSTI ZA PROVOĐENJE
 - 11.2 BUDŽET
 - 11.3 OKVIR/ARANŽMANI ZA FINANSIRANJE

Za svaku pojedinu komponentu, izrada APP i Elaborata eksproprijacije prema Članu 16 Zakona o eksproprijaciji bit će obuhvaćeni jednim ugovorom za podugovarače.

PRILOG 5 – ODGOVORNOSTI ZA IMPLEMENTACIJU

Grupa zadataka	Odgovornosti JIP	Odgovornosti općina
<p>Izraditi Akcione planove preseljenja (APP) i Elaborate eksproprijacije</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ukoliko je potrebno poboljšati, te odobriti ovaj Okvir za naknade i preseljenje - Angažirati konsultante za izradu APP-a i Elaborata eksproprijacije za svaku od komponenti - Nadzirati rad konsultanata i progres (monitoring) - Pregledati nacrt APP-a i dati komentare konsultantima - Upoznati općine sa zahtjevima Okvira za naknade i preseljenje te APP-a - Organizirati stavljanje na javni uvid (objavu) Okvira za naknade i preseljenje te APP-a - Angažirati revizora usaglašenosti prihvatljivog EBRD-u 	<ul style="list-style-type: none"> - Učestvovati u provođenju cenzusa (popisa) i izradi Elaborata eksproprijacije davanjem katastarske dokumentacije konsultantima na uvid te podrškom kod identifikacije vlasnika - Učestvovati u radu konsultanata na identifikaciji neformalne (bespravne) imovine koja se može legalizirati, pomoći da se utvrde zakonski koraci za legalizaciju - Učestvovati u konsultacijskim sastancima održanim u okviru procesa izrade APP - Učestvovati u identifikaciji ranjivog stanovništva - Podržati konsultante u naporima da identificiraju lokacije preseljenja i/ili zamjenske nekretnine - Uspostaviti mjesto za podnošenje žalbi, te odrediti osobu nadležnu za administraciju (zavođenje i obradu) žalbi - Objaviti informacije o mjestu/načinu podnošenja žalbi
<p>Pripremiti se za implementaciju APP</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Angažirati Koordinatora za naknade i preseljenje kome je pretpostavljeni Koordinator Projekta - Uspostaviti jedinicu za implementaciju APP pri JIP prema opisu iz dijela 5.3 ovog dokumenta - Osigurati da se u okviru budžeta FBiH alocira novac za odredbe iz dijela 5.4 ovog dokumenta 	<ul style="list-style-type: none"> - Objaviti (staviti na uvid) Elaborat eksproprijacije unutar područja općine - Pripremiti i odobriti proglašenje javnog interesa na nivou općine - Pokrenuti i implementirati process legalizacije nekretnina za koje je legalizacija moguća - Osigurati osoblje, materijalne i tehničke uslove za efikasan rad katastarskog odjela u cilju legalizacije imovine kao prioritete aktivnosti te ažuriranje katastra u skladu sa poduzetim aktivnostima - Informisanje vlasnika
<p>Implementirati process eksproprijacije</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Osigurati da primjenjivi zakonski okvir bude pravovremeno usvojen od strane općina i /ili kantona (proglašavanje Javnog interesa) - Općinama dati relevantnu eksproprijacijsku dokumentaciju, uključujući liste nekretnina koje treba eksproprijirati te relevantne detalje izvedene iz Elaborata eksproprijacije i podataka dobijenih cenzusom (popisom) - Pripremiti i implementirati prvi stadij procesa eksproprijacije i započeti pregovore - Dokumentirati slučajeve u kojima dogovor nije moguće postići - Podržati i koordinirati napore općina da implementiraju eksproprijaciju - Isplatiti naknade ili ponuditi zamjenski smještaj prema zahtjevima Zakona o eksproprijaciji i ovog dokumenta 	<ul style="list-style-type: none"> - Osigurati da zemljišne knjige budu usaglašene sa stvarnim vlasništvom i da legalizacija bude okončana gdje je to moguće - pokrenuti drugi stadij procesa eksproprijacije prema Zakonu o eksproprijaciji za slučajeve gdje Agencija za eksproprijaciju ne može postići dogovor - Zabilježiti (zavesti) prijedlog za eksproprijaciju i provesti drugi krug pregovora - Donijeti odluku o eksproprijaciji prema članu 27 Zakona o eksproprijaciji - Dokumentaciju za slučajeve gdje dogovor ne može biti postignut predati nadležnom sudu odmah nakon neuspjelih pregovora

Grupa zadataka	Odgovornosti JIP	Odgovornosti općina
Pobrinuti se za ranjivo stanovništvo	<ul style="list-style-type: none"> - Osigurati da su novci za pomoć ranjivom stanovništvu alocirani prema odredbama dijela 5.4 ovog dokumenta - Osigurati da ranjivo stanovništvo bude identificirano u toku izrade APP-a - Osigurati da ranjivo stanovništvo bude nadzirano te da se o njemu povede briga - Održavati jednostavnu bazu podataka ranjivog stanovništva u kojoj se prate sve aktivnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - Učestvovati u identifikaciji ranjivog stanovništva te relevantne podatke predati JIPu - Učestvovati u identifikaciji specifičnih mjera pomoći ranjivom stanovništvu - Učestvovati u implementaciji aktivnosti usmjerenih prema ranjivom stanovništvu putem općinskih socijalnih službi
	-	
Konsultacije	<ul style="list-style-type: none"> - Koordinirati konsultacijske aktivnosti provedene od strane konsultanata angažiranih za izradu APP-a - Centralizirati dokumentaciju (zabilješke sa sastanaka) u vezi konsultacijskih aktivnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - Omogućiti organizaciju i provođenje konsultacijskih aktivnosti koje provode konsultanti angažirani za izradu APP-a
Monitoring i evaluacija	<ul style="list-style-type: none"> - Generirati periodične indikatore i izvještaje prema dijelu 4 ovog dokumenta - Organizirati evaluaciju prema dijelu 4 ovog dokumenta - Angažirati revizora usaglašenosti, pregledati njegove izvještaje, te osigurati da njegovi prijedlozi budu adekvatno implementirani 	<ul style="list-style-type: none"> - Dati podatke sa općinskog nivoa u vezi indikatora i izvještaja potrebne JIP-i
Upravljanje žalbama	<ul style="list-style-type: none"> - Uspostaviti i održavati jednostavnu bazu podataka za praćenje svih žalbi <ul style="list-style-type: none"> - žalbeni postupak provest će se u skladu sa zakonskim propisima - pokušaj medijacije 	<ul style="list-style-type: none"> - - Voditi registar žalbi

Odgovornosti općina navedene u tabeli će se u postupku primjene Okvira za naknade i preseljenje usklađivati će se sa važećom zakonskom regulativom koja definiše obaveze i odgovornosti općina u postupku eksproprijacije.